

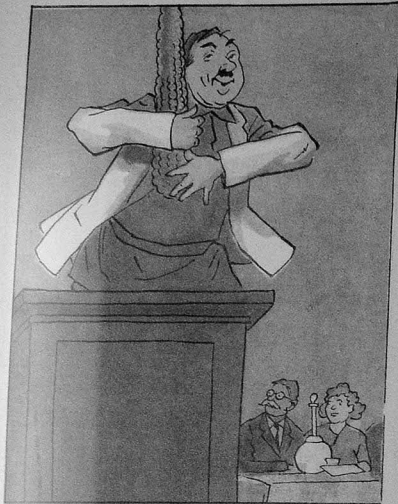
05
К 71

1846

— Биз планда бунун бу гәдәр бейүк олачағыны нәзәрде тутмамышдыг.

К И Р П И

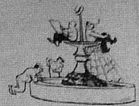
— Йолдашлар, мэн гаргыдалыны чох севирам, онун йолунда лал чанымдан неймөйө назырам.

— Сөн анд ичирдин ки, мени севирсөн, бас не үчүн вөфасыз чыхдын?

(Шажка Украйива сатирик журналы «Перестройка» котурумушудур.)

Нийэ Көзү Көлдүрсөн?...

Истират күнү алемизде бөрөбөр кээмөйө чыккышыды. Эвад гэрара кээмиздик ки, гоншулугумузда олан Чофар Чаббарды адына шөфр багында истиратт эдик. Кечен иа до орая чох кеиди калардык. Эстрада концертарино, мусигини комедия театрыны тамашарыны, мугамат кечелорини гулаг асар, багыны иштыгы хыябаларында көзөр, күллорни, чычаклорни атриндон лоззот алардык.

Багыны габагына чыдагы, раики солмуш көйнө мафаччээрарини үстүндө аруулашы ири дикт тактасында алабазөк хорфоларда бирчө көйнө азымдышды. Рагст.

Ичоридан көзөн мусиги сөслөрү бизн өзүнө чөбө эладик. Кассия ахмылашыб бидет истедик. Кассир да харимиздан үч манат пуд истеди. Төөчүбөндик.

- Бага дахил олмаг учун үч манат азырсонуз?
- Хейр, сизе олан мадани хидматлар учун.
- Ичориде не кими мадани эйдончолор вар?
- Оркестр чалачат, сиз да рагс элдөчсиниз.
- Бөлжө биз рагс элдөмөк истиратрик?
- Мэчбури дейди, үч манатын верин, истиратриниз, ойнайын, истамирсиниз, ойнаяларда тамаша эдин.

Ичери киреанда бела бир мөзөрөйө раст калдик.

Рагс элэбизарини ичарисинда рагс элэмөйи бачармайна гоча киши ида араал ичаримизин өзүнө чөбө эладик. Араал дейбиди:

- Ай киши, бу гоча вахтымизда бизе ойнамаг яришмак.
- Киши да тэнкөнэфас ойная-ойная чабаб веририди.
- Алты манат пул веришшөм, харчимизн батыра билмээрим, көрк ойнаг.

Бу багда рагсдан башга эйлөчкө йох иди. Багдакы ай салонуна тэрэф кетдик. Гапысына гырыл вурулушуду. Гарайык олдугуна көрө хыябанлары кээмиздан ваз кемдик. Төһар-төрүндан багбана охшаш бир кишия янышыб соршуду.

— Не сөбөбө рагс мейданчасындан башга неч ердэ ишыг ынмыр?

— Гонаат элэйрик, — деди, — эсине галса рагс мейданчасында да ишыг һафтада ики дафа ыныр. Галан күнлөрдө паркын дарвазасынын габагындакы ишыгы да сендүрүрк, ки, ушаг-мушаг ичери кириб багы эбилдэмэсин.

Чофар Чаббарды адына багдан чыкыб «26 Комиссар» адына олан бага тэрэф үз гойду. Фикриниз бурда динчөлөк иди. Амма нийэтимиз бош чыкты. Ахарсы йох скамьяларда отурмаг мүмкүн дейил иди. Морожны павильонунор чөт чатирини алтына ийриги адам топтамашды. Багын бэ'зи ерлеринда гонкумуш тээз, гоншук раһат скамьяларда эйлөшмөк истөбөндө да бо сайыя раст калдик.

Аяг үстө даанылардан соршуду ки, «не көзөйлөрсиниз?» Дедилэр: — Нөвөт тутмушуг. Көзөйлөрик ки, эйлөшкөндө отурмагдан йорулуп дуранда, биз до отубуру динчимизн алаг. Дедик: — Чох көзөйлөчөксиниз? Дедилэр: — Бакы маданийт шө'беси инсафа колдө эладар.

Буларга кетмөк гэрарына калдик. Чүнки бу илден ораны «Донизарны парк» олдугуну эшиткимиз. Бидирдик ки, штатларинда хейли ишчн вар. Буларга парк арасында бөйүк фэрг олачакына шөбө этиридик.

Донизарны паркы конарина чатанда парк тэрэфдан гулагымызда ширини мусиги сөслөрү калдик.

Нийэ бөзү көлдүрсөн?
Нийэ бөзү көлдүрсөн?

Эдэ бидик охун паркын директордуар. Йолдашларымыздан бири уркулданди: — Калди, — деди, — чагырылдан ер кетмөк эдөбөндир.

Парашут ыншасы тэрэфиндан парка дахил олинда бурда да адамларын Чофар Чаббарды адына багда олдугу кими рагс элдиклорин көрдүк. Нафаси оркестр чалаы, чамаат да ириял-хырдады, арвалды-кишини бир-бирине гарышыб рагс элдирди. Гарыба орасы иди ки, хыябанларын лал ичери тэрэфинда, мусиги сөс кеиди чаткыан ерлеринда до рагс элдөр вар иди. Оилардан бир чүтүнэ янышыб хабар алдык: — Нийэ ойбайрысыны? Дедилэр, алачкымыз нөдир?

Нафасимиз тэнкишмизди. Су ичмөк истэйбидик. Хыябанлары не гөдөр ахтаргытас, су будкысы көрөмдүн. Парк кеткенисиз бизе ныва ила араг талкиф элэйбидилер. Хейли ахтаргылдан сонра паркын директоруну тапдык. Ганы гара иди. Соббонин соршуду. Деди:

- Шалбан ила шам ахтарырам.
- Найно көрөдир?
- Паркын морожон павильонунда ишыг йохдур. Шам ахтарырам ки, верин яндырылар.
- Бас шалбаны неийэбисин?
- Паркын чөбү тэрэфинда ишыг йохдур. Ора ишыг чөкчөйөм.
- Бас нийэ индийэ гөдөр ора ишыг чөкчөйдөй?
- Онун мөзө дохан йохдур. Паркын ишыг ишине айры адам раһбарлик эдир.

— Нечо йөн айры раһбар? Бир паркын ики раһбар олар? — Ики йох, үч раһбар вар. һарсинини до өз саһас... Гурула олан шейлар, мөселон асфалта, скамьялар, ишыга, тэмиздийэ Вороншилов район коммунал-тэсэрруфат шө'беси раһбарлик эдир. Су ила элдэгдер олан шейлар мөселон, донык Бамакы, донизда сөһөт элөмөк өзүн ачырымыш катерлөр мөжин ичтирмалар, Афачалар, күллөр, чычакларэ нөс Багы шөһөр ишылладчырма трести раһбарлик эдир.

Далгалар гонбунда кээмөк бизи чох марагандырыды. Директорда бөрөк көрүпө ахылашды. Эдэ бо замат доник кезинте синдон галындан катер көрүпө ахылашды. Катеракналар көрүпө чатанда үст-башлары бу көкдө иди:

— Буларын үст-башлары катердө буланьб? — дейэ төөчүбөдө хабар алады. Директор хачалот чөкөрөн деди:

- Бизе бу чүр исс бурхандан катер кондоронин үзү бу адамларын үст-башы кими гара осун. Алтымш мени манат вериб үч бөзө катер алдышыг, исс вердининэ көрө брак эйлөйб алтымшыг көнөдөр. Умидимиз галыб бу катер, о да чамаатын үст-башыны булайыб бизн эччөк элдир.
- Бас фикриниз нөдир?
- Пул көндөриб, сифаринш элөмшишк, үзү гыша көндөдө үч эдэ киши катер алачат.
- Директордан айрылыб паркын тээз тикнел тэрэфинэ кетмөк истөбөндө о мане оду.
- Оралара кетсийин, орда не ишыг, не до отурмага скамья вар. Истиратт элөмөк истэйбисинизсе, чыкхын дагушту парка.

Йолууз ады өз сайын олмазы бөйүк бир «Кундуз багында» дүшүдү. Бураны «Кундуз багы» адамандырагымыз неч до сөбөсиз дейди. һава гаралайнадан сонра бөзө бөйүк мөзөрарин, софалы бир багда һөят өлүр. Бурда не эйлөчкө ери, не бир павильон, не галынагыт дуканы не до рагс мейданчасы вар. Бага кирмийкизэ пешман олду. Гаранында адыны һаһимэ басырды. Эд-элэ тутуб агачалар, дашлар тогуна-тогуна келди ки, габагымызда бир гаралты көрүндү. Чанымыза үшүтмө дүшүдү. Соршуду:

- Галты бизе үрөк-дырок верди:
- Горкыйан, мисисонерон.
- Ай чаным, бу багда нийэ ишыг йохдур?
- Мисисонер элини һаваг галдырыб булдулар арасындан көрүнөй айы кестерди:

— О бөдө ишыгы көрүрсүңүз? О, олан ердэ электрик ишыгы нийэ азыммыр? Мисисонерни мушайкыти ила «Кундуз багында» чыкыб С. М. Киров адына дагушту паркына кетдик. Паркын Гапысындакы автобус дагначатында бөзө бир мөзөрө көрдүк.

Бириндан хабар адыт:

- Чөхдан троллейбус көзөйлөрсиниз?
- Дүз бир саатдыр. Бу хат үстө бирчө троллейбус ишлейир. Оуни кетдийини көрүшүк, амма колшиндан хабар верон йохдур. Парка дахил олуп, о ян-йола көз кээдирдик не чох өз адам көрдүк. Хейли ахтарындан сонра бу паркын да директоруну тапыб һал-оһал соршуду:
- Бу кеча паркида нөйиниз вар?
- Нохуд ила пивөмиз.
- Бас ейб-ичиб калаялар үчүн ийиниз вар?
- Якшы тэмиз һавамыз. Чыкхын юклары тэрэфлар, көр неча күлөкэйир, шөһар до алап олуш кичи көрүдур.
- Артыг сөһөт элөмизин мө'насы йохдур. Амма елө чанымыз диншимэ тутуб соршуду:

— Дүзүну дейин көрөк, истиратт элөмөк үчүн биз шөһөр-мизин һава паркына кетекэ якшыдыр.

— Дүзүну десек буранан якхымы йохдур. Не олмаса хыябанларымызда боллу ишыгымы вар. Башга паркиларда елө до йохдур. Дээржиники адына паркын директору хыябанлары фанарла кээир.

— Бас Низамы паркы, нечө? Дейралар орда адам чох олуур.

— Догруду, адам чох олуур, ачыг оилар мүштери дейди. Паркын өз элэлисидир?

— Нечо йө'ни өз элэлисидир?

— Низамы адына паркида аталар денишкөн чамаалр чимизден чохдур. Паркын ичарисинда он сөккиз илдар, ятаганча, хастаганча, ушаг эви өз саһар вар. Эдэ орда ишлөйлар, ашыялар, хыябанларга кээмөйө чыкханда паркида шөһонк олуур. Амма бунын парки неч бир хейри олмуур.

— Бас ораларда тамаша, эстрада концерти, карнавал, мүһазирэ олмуур?

— Шөһөрн мөркэнзидики паркида олманьдан сонра, орда һардан олсун.

Биз дагушту паркида да ярымдыкты. Йоругун-йоруумуз һагда гапыя тэрэф калдик.

Багдан бери троллейбус көзөйлөнэр һада до бурда иди, биз до бир аз көзөйлөйб һөвөлимиз дарагындан сонра пивда йолд дүшүдү. Пионерлар паркынын гапысына ачыг көрүб ичери кирдик. Адагараныг хыябанларда не бөйүкүлэр, не кичкялэр иди, неч бир шей йох иди. Чарновоз янына колдөдө көзөйлөниз, инанмагыт һөвөзүн ортасында беш ярым ушаг дайныштык. Алтынны ушаг йэтин ки, бир заман бутөв икити, илдисе олуш бөзө кетмиш, бөзөни галмышты.

Өз-өзүмүзө фикирлашдик ки, экер бура пионер паркымыз һаны кечен иларалдык чөч-чала! Йох, экер дейралар догрудур, бураны мөркэнз шөһар багы эйдөбөрсө, нийэ бурлар сузу дөйбөрине охшайды?

Бу суалы паркын гапычысына верөндө о, чийинларын чөдди.

— Мэн до эшиткимш, — деди. — Бураны ушаглардан алыб верибөр бөйүклар. Бөйүклар до кэйилдр бакыравар, чыкыб кедирлар, план тутурлар дейралар бурда йө-көно театры, эстрада, ресторон, не бнани павильон дүзөдирлик; амма чыфайда.

— Бас бу ишлар нийэ инди яларына дүшүб, кечен аяларда һазырлыг көрө билмээдиларим?

— Ону маданийт ишларине бахан бөйүклардан соршун!

«Пионерлар» паркындан чыкыб троллейбус мениб өзө галыт-малы олдуг... Троллейбус Донизарны паркынын габагындан көнөчдө ено до багыкы маһныны эшитдик:

Йохса мөндан ичмисинс, нийэ бөзө калмисрөн? Алардын севиинсэн сөн, нийэ бөзө калмисрөн? Өзүмүз сахлая бнмөйөдө делдик. — Ону маданийт ишларине ичмисимши. Багарларымыз, паркларымыз тэһаро салым, биз до тез-тез каанб мөзөни истиратт элдөк.

М. Ф. АХУНОВ АДИНА
ЧАРНОВИЧ РЕСПУБЛИКАСЫ
М. ЧАБАНКИР
М. ЭЛИЗАДЕ

